

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МЕДИЦИНИ ПРАЦІ
ІМЕНІ Ю.І. КУНДІЄВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Вченою радою ДУ «Інститут медицини праці
імені Ю.І. Кундієва НАМН України»
протокол № 7 від 25 травня 2022 р.

Голова Вченої ради,
т.в.о. директора ДУ «ІМП імені Ю.І. Кундієва
НАМН», доктор медичних наук, професор
К.Є. Іщейкін

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НАЛЕЖНА КЛІНІЧНА ПРАКТИКА (GOOD CLINICAL PRACTICE) І
ОСНОВИ ДОКАЗОВОЇ МЕДИЦИНИ – «ПРОФЕСІЙНА ПАТОЛОГІЯ»

Рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Спеціалізація: «Гігієна та професійна патологія»

Курс: 2, навчальний семестр: 3;

Навчальний рік: 2023–2024

Кількість кредитів ЄКТС: 2

Мова навчання: українська

КИЇВ – 2022

Розробник:

Іщейкін Костянтин Євгенович – доктор медичних наук, професор, т.в.о. директора Державної установи «Інститут медицини праці ім. Ю.І.Кундієва Національної академії медичних наук України»

Abstract

Faculty VNT /Course Code – «Good Clinical Practice and the basics of evidence-based medicine - "Occupational pathology»

2022-2023

Course Description

The purpose of the discipline is to provide training of highly qualified specialists in the field of medicine, able to solve complex problems, conduct original independent research and carry out scientific and pedagogical activities, the formation of in-depth professional knowledge of organizing, planning and conducting clinical trials.

The main tasks that are solved in the process of studying the discipline: the acquisition by graduate students of competencies in accordance with the general and professional competencies of the educational-professional program "Good Clinical Practice and basics of evidence-based medicine" of the third (educational-scientific) level of higher education. Medicine", qualification doctor of philosophy. Acquaintance with the stages and methodology of scientific research, sources of scientific data; learning the basics of planning your own clinical trials; learning the basic principles of collecting, storing scientific results, creating databases and modern approaches to processing the results; learning the general principles of presenting research results and preparing them for publication and presentation; teaching critical reading of scientific publications.

1. Опис навчальної дисципліни
Належна клінічна практика (Good Clinical Practice) і основи доказової
медицини - «Професійна патологія»

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Освітньо-науковий рівень	Третій	
Освітній ступінь	Доктор філософії	
Спеціальність Спеціалізація	222 «Медицина» «Гігієна та професійна патологія»	
Освітньо-наукова програма	«Медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни <u>Належна клінічна практика (Good Clinical Practice) і основи доказової</u> <u>медицини - «Професійна патологія»</u>		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	3	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	2
Семестр	3-4	3-4
Лекційні заняття	-	-
Практичні, семінарські заняття	30	30
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	60	60
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2	

Освітньо-наукова програма визначає передумови доступу до навчання, орієнтацію та основний фокус програми, обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття освітньо-наукового ступеню доктора філософії, перелік загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, нормативний і варіативний зміст підготовки фахівця, сформульований у термінах результатів навчання та вимоги до контролю якості вищої освіти.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців в галузі медицини, здатних розв'язувати комплексні проблеми, проводити оригінальні самостійні наукові дослідження та здійснювати науково-педагогічну діяльність, формування поглиблених професійних знань з приводу організації, планування та проведення клінічних досліджень.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни: набуття аспірантами компетентностей згідно до загальних і фахових компетентностей освітньо-професійної програми «Належна клінічна практика (Good Clinical Practice) і основи доказової медицини» третього (освітньо-наукового) рівню вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина», кваліфікації доктор філософії:

- здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики; здатність до підвищення професійної кваліфікації, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї, розробляти та управляти проектами, здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті, здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт; здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю, виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези; здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження; здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту, володіння сучасними методами наукового дослідження, здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення, здатність до впровадження нових знань

(наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства, здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів; здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності; здатність до лідерства, керування колективом; дотримання етики та академічної доброчесності.

- ознайомлення з етапами та методологією наукового пошука, джерелами наукових даних;
- навчання основам планування власних клінічних досліджень;
- навчання основним принципам збору, зберігання наукових результатів, створення баз даних і сучасним підходам до обробки отриманих результатів;
- навчання загальним принципам представлення результатів досліджень, і їх підготовці до публікації та презентації;
- навчання критичному читанню наукових публікацій.

3. Компетентності, які отримують аспіранти після вивчення навчальної дисципліни Належна клінічна практика (Good Clinical Practice) і основи доказової медицини - «Професійна патологія»:

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до науково-професійного самовдосконалення, розвитку індивідуальних здібностей (мотиваційно-ціннісних, когнітивних та творчих), абстрактного креативного мислення, виявлення, отримання, систематизації, синтезу й аналізу інформації з різних джерел із застосуванням сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності.
- ЗК 5. Здатність до освоєння, системного аналізу і критичного осмислення нових знань в предметній та міжпредметних галузях.
- ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.
- ЗК 7. Здатність до спілкування з колегами, широким академічним товариством та громадськістю на різних рівнях (у т.ч. міжнародному) для реалізації інноваційного проекту або вирішення наукової проблеми.

Фахові компетентності:

- ФК 1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в медицині та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з медичних наук та суміжних галузей.
- ФК 2. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності.
- ФК 4. Здатність дотримуватись етики досліджень, біоетики, а також

правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

- ФК 5. Здатність володіти інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку охорони здоров'я (гігієна та професійна патологія).
- ФК 6. Здатність до встановлення природних передумов застосування конкретних методів і модифікацій досліджень, вибору раціональної методики польових і лабораторних досліджень та оцінки необхідної точності вимірювань і якості кінцевих результатів.
- ФК 7. Здатність застосовувати отриманні знання для вирішення проблем сучасної медицини та розробляти методи для ефективного їх вирішення.
- ФК 9. Здатність формулювати нові задачі з удосконалення, розробки нових сучасних методів профілактики, діагностики і лікування та окреслювати можливі методики їх розв'язання.
- ФК 10. Здатність планувати та організовувати роботу дослідницьких колективів під час вирішення першочергових наукових проблем системи охорони здоров'я та науково-освітніх завдань, керувати проектами у гігієні та професійній патології.
- ФК 11. Здатність розумітися в характеристиках та стандартах медичних технологій, що застосовуються в гігієні та професійній патології.

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Під час вивчення дисципліни аспірант має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

- ПРН 3. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.
- ПРН 4. Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні і комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів в медицині та дотичних міждисциплінарних напрямках.
- ПРН 5. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з профілактичної медицини та інших міждисциплінарних напрямків з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.
- ПРН 6. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних

великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи. Розуміння наукових статей у сфері обраної спеціальності. Вміння та навички працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами, такими як Web of Science, Scopus та ін.

- ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми гігієни та професійної патології з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів. Володіти принципами фінансового забезпечення науково-дослідної роботи, структури кошторисів на її виконання, підготовки запиту на отримання фінансування, складання звітної документації.
- ПРН 8. Глибоко розуміти загальні принципи та методи медичних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.
- ПРН 9. Виявляти лідерські якості, саморозвиватися і самовдосконалюватися, нести відповідальність за визначення новизни наукових досліджень та прийняття експертних рішень; Здатність демонструвати розуміння основних екологічних засад, охорони праці та безпеки життєдіяльності та їх застосування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни дисертант повинен:

знати: теоретичні основи біологічних факторів в гігієні та професійній патології, комплекс медико-біологічних знань для поглибленого вивчення найважливіших біологічних (в т.ч. мікробіологічних) процесів, які відбуваються в навколишньому середовищі.

вміти: працювати з різними науковими джерелами, які надають досвід з методичних підходів комплексного дослідження біологічних факторів в гігієні та професійній патології, адаптувати існуючі розробки до сучасних вимог; використовувати в наукових дослідженнях мікробіологічні, хімічні, біохімічні, фізіологічні, біотехнологічні, екологічні, фізичні, інструментальні, аналітичні, статистичні методи.

5 Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- залік;
- тестові та контрольні завдання;
- презентація результатів виконаних завдань та досліджень;

- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу.

6. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1-2. Основи доказової медицини.

Тема 1. Доказова медицина як наука. Її місце в клінічній медицині.
Пошук доказів.

Тема 2. Оцінювання систематичних оглядів.

Тема 3. Методологія досліджень: структура, типи, ієрархія, вірогідність даних та узагальнення результатів

Тема 4. Використання доказів. Рівні доказів. Типи досліджень.

Тема 5. Методи та критерії відбору інформації в залежності від тематики

Тема 6. Статистичний апарат для інтерпретації даних по доказовій медицині

Тема 7. Діагностичні тести. Скринінг

Тема 8. Проблеми систематичних та випадкових помилок

Тема 9. Правила публікації результатів наукових досліджень

Тема 10. Пошук наукової інформації, Інтернет-бази даних, робота з літературними джерелами.

Тема 11. Планування дослідження. Дизайн проведення дослідження. Методи, які підвищують об'єктивність (контрольні групи, рандомізація, сліпий метод).

Тема 12. Статистичний апарат для інтерпретації даних клінічного дослідження

Тема 13. Правила публікації результатів наукового дослідження

Тема 14. Прикладні аспекти доказової медицини. Сучасна клінічна діагностика з позицій доказової медицини.

Тема 15. Критична оцінка доказів

Тема 16. Клінічні рекомендації. Класи рекомендацій. Здобутки та недоліки рекомендацій

Тема 17. Пошук джерел фінансування. Особливості написання заявки на грант

Тема 18. Якість клінічної інформації та її інтерпретація

Тема 19. Права та обов'язки комісії з питань етики при ЛПЗ

Змістовий модуль 3. «Основні принципи належної клінічної практики»

Тема 20. Особливості клінічних випробувань під час розробки методів лікування з використанням нових лікарських засобів

Тема 21. Основні принципи Належної клінічної практики (GCP). Впровадження GCP в Україні. Нормативно-правова база проведення клінічних випробувань в Україні

Тема 22. Етичні аспекти проведення клінічних випробувань.

Тема 23. Обов'язки дослідника. Документи, які супроводжують клінічне випробування. Обов'язки спонсора. Моніторинг. Аудит.

Тема 24. Фази та дизайни клінічних випробувань.

7. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем		Кількість годин для денної / заочної форми навчання							
		всього		лекції		практичні		самостійна робота	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовний модуль 1-2. Основи доказової медицини.									
1	Тема 1-2. Доказова медицина як наука. Її місце в клінічній медицині. Пошук доказів.								
2	Оцінювання систематичних оглядів.					2		2	
3	Тема 3-4. Методологія досліджень: структура, типи, ієрархія, вірогідність даних та								
4	узагальнення результатів Використання доказів. Рівні доказів. Типи досліджень.					2		4	
5	Тема 5-6. Методи та критерії відбору інформації в залежності від тематики.								
6	Статистичний апарат для інтерпретації даних по доказовій медицині.					2		4	
7	Тема 7-8. Діагностичні тести.								
8	Скринінг. Проблеми систематичних та					2		2	

	випадкових помилок.								
9	Тема 9-11. Правила публікації результатів наукових досліджень. Пошук наукової інформації, Інтернет-бази даних, робота з літературними джерелами. Планування дослідження. Дизайн проведення дослідження. Методи, які підвищують об'єктивність (контрольні групи, рандомізація, сліпий метод).								
10									
11						2		4	
12	Тема 12-14. Статистичний апарат для інтерпретації даних клінічного дослідження. Правила публікації результатів наукового дослідження. Прикладні аспекти доказової медицини. Сучасна клінічна діагностика з позицій доказової медицини.								
13									
14						2		4	
15	Тема 15-16. Критична оцінка доказів							2	
16	Клінічні рекомендації. Класи рекомендацій. Здобутки та недоліки рекомендацій.					2		4	
17	Тема 17-19. Пошук джерел фінансування. Особливості написання заявки на грант								
18									
19						2		4	

	Якість клінічної інформації та її інтерпретація Права та обов'язки комісії з питань етики при ЛПЗ								
	Разом за змістовним модулем 1-2	46		-		16		30	
Змістовий модуль 3. Основні принципи належної клінічної практики									
	Тема 20. Особливості клінічних випробувань під час розробки методів лікування з використанням нових лікарських засобів					4		6	
	Тема 21. Основні принципи Належної клінічної практики (GCP). Впровадження GCP в Україні. Нормативно-правова база проведення клінічних випробувань в Україні					4		6	
	Тема 22. Етичні аспекти проведення клінічних випробувань.					2		6	
	Тема 23. Обов'язки дослідника. Документи, які супроводжують клінічне випробування. Обов'язки спонсора. Моніторинг. Аудит.					2		6	
	Тема 24. Фази та дизайни клінічних випробувань					2		6	
	Разом за змістовним модулем 3	44				14		30	
3	Усього годин за дисципліну	90		-		30		60	

8. Теми лабораторних (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пошук наукової інформації, Інтернет-бази даних, робота з літературними джерелами. Критична оцінка доказів.	4
2	Планування дослідження. Дизайн проведення дослідження. Методи, які підвищують об'єктивність (контрольні групи, рандомізація, сліпий метод).	6
3	Статистичний апарат для інтерпретації даних клінічного дослідження. Клінічні рекомендації. Класи рекомендацій. Здобутки та недоліки рекомендацій.	6
4	Правила публікації результатів наукового дослідження	4
5	Прикладні аспекти доказової медицини. Сучасна клінічна діагностика з позицій доказової медицини	10
	Разом:	30

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Складання експертної оцінки доказової бази наукової статті. Якість клінічної інформації та її інтерпретація.	25
2.	Проведення аналізу доказовості наукового огляду	20
3.	Створення доповіді на проблемну тематику з презентацією у сучасних форматах (ppt, prezi) оволодіння правилами графічного представлення результатів дослідження	15
4.	Підготовка до практичних занять. Опрацювання матеріалу за опорним конспектом. Робота з допоміжною літературою. Пошукова та аналітична робота	30
	Разом:	90

10 Індивідуальні завдання

Робочим планом не передбачено.

11. Методи навчання

Видами навчальної діяльності аспірантів згідно з навчальним планом є: лекції; вправи; пояснення; практичні заняття; самостійна робота; кейс-метод; робота в групах.

Пояснювально-ілюстративний метод. Аспіранти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у «готовому» вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам – в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Аспіранти стають учасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, – перевіреним способом активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

12. Методи контролю.

При оцінюванні навчальної діяльності аспірантів перевага надається стандартизованим методам контролю: тестуванню, виконанню завдань, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в реальних умовах.

Підсумковий контроль здійснюється у формі: заліку.

Розподіл балів, які отримують аспіранти.

Поточний контроль за модулями

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовний модуль 1 (Назва)		0-30
1.	Оформлення матеріалу практичного завдання.	0-10
2.	Виконання поточних тестових завдань за темою.	0-20
Змістовний модуль 2 (Назва)		0-30
1.	Оформлення матеріалу практичного завдання.	0-10
2.	Виконання поточних тестових завдань за темою.	0-20

Модульний контроль

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів
Змістовний модуль 1 (Назва)		0-30
1.	Теоретичне питання.	0-10
2.	Практичне завдання.	0-10
3.	Результат поточного контролю.	0-10
Змістовний модуль 2 (Назва)		0-30
1.	Теоретичне питання.	0-10
2.	Практичне завдання.	0-10
3.	Результат поточного контролю.	0-10
Залік		0-60

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D	задовільно	
60-65	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Лекційний матеріал подається у вигляді презентацій за допомогою медіа-проектора. Під час лекцій аналізуються проблемні ситуації, організується зворотний зв'язок з аудиторією шляхом формулювання запитань і стислих відповідей з обох сторін. Для проведення практичних завдань використовується обладнання (мікроскоп, термостат, сушильна шафа тощо).

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи аспірантів.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Громадське здоров'я: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів. Вінниця: «Нова книга», вид. 3. 2013. 560 с.
2. Oxford Textbook of Global Public Health, 6 edition. / Edited by Roges Detels, Martin Gulliford, Quarraisha Abdool Karim and Chorh Chuan Tan. Oxford University Press, 2017. 1728 p.
3. Medical Statistics at a Glance Text and Workbook. / Aviva Petria, Caroline Sabin. Wiley-Blackwell, 2013. 288 p
4. L. Katz, Joann G. Elmore, Dorothea M.G. Wild, Sean C. Lucan. ELSEVIER., 2014. 405 p.
5. Власов В. В. Введение в доказательную медицину. М.: Медиа Сфера, 2001. 392 с.
6. Гринхальх Т. Основы доказательной медицины : [пер. с англ.]/ Триша Гринхальх; под ред. И. Н. Денисова, К. И. Сайткулова. -3-е изд.. -М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. -282 с.

7. Епідеміологічні методи вивчення неінфекційних захворювань / В. М. Лехан, Ю. В.Вороненко, О. П. Максименко та ін. Д.:АРТ-ПРЕС, 2004. 184 с.
8. Здоровье 2020 – основы европейской политики и стратегии для XXI века. ВОЗ, 2013. 232с.
9. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». Київ, 2017. 516 с
10. Decision making in health and medicine. Integrating evidence and values/ M. G.M. Hunink [et al.]. -New York: Cambridge University Press, 2006. -388 p.
11. Хенеган К. Доказательная медицина : [справочник]/ К. Хенеган, Д. Баденоч. -М.: ГЭОТАР-Медиа, 2011. -125 с.
12. Петров В.И., Недогода С.В.. Медицина, основанная на доказательствах. 2012. - 144с.

Додаткова / інформаційні ресурси:

1. Законодавство України. Електронний ресурс: zakon.rada.gov.ua/
2. Медичне законодавство України. Електронний ресурс: <http://mozdocs.kiev.ua/>
3. Статистичні дані України. Електронний ресурс: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Статистичні дані Львівської області. Електронний ресурс: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Українська база медико-статистичної інформації «Здоров'я для всіх»:
7. <http://medstat.gov.ua/ukr/news.html?id=203>
8. Всесвітня організація охорони здоров'я www.who.int
9. Європейське регіональне бюро ВООЗ www.euro.who.int/ru/home
10. Кохранівський центр доказової медицини www.cebm.net
11. Кохранівська бібліотека www.cochrane.org
12. Національна медична бібліотека США – MEDLINE PubMed www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
13. Канадський центр доказів в охороні здоров'я www.cche.net
14. Центр контролю та профілактики захворювань www.cdc.gov
15. Журнал British Medical Journal www.bmj.com
16. Журнал Evidence-Based Medicine www.evidence-basedmedicine.com
17. <http://moz.gov.ua>
18. <http://mon.gov.ua>
19. <http://health.gov.ua/>